

TROVÆRDIGHEDEN *af*
FRAFALDNES VIDNEUDSAGN
OM
NYRELIGIØSE BEVÆGELSER

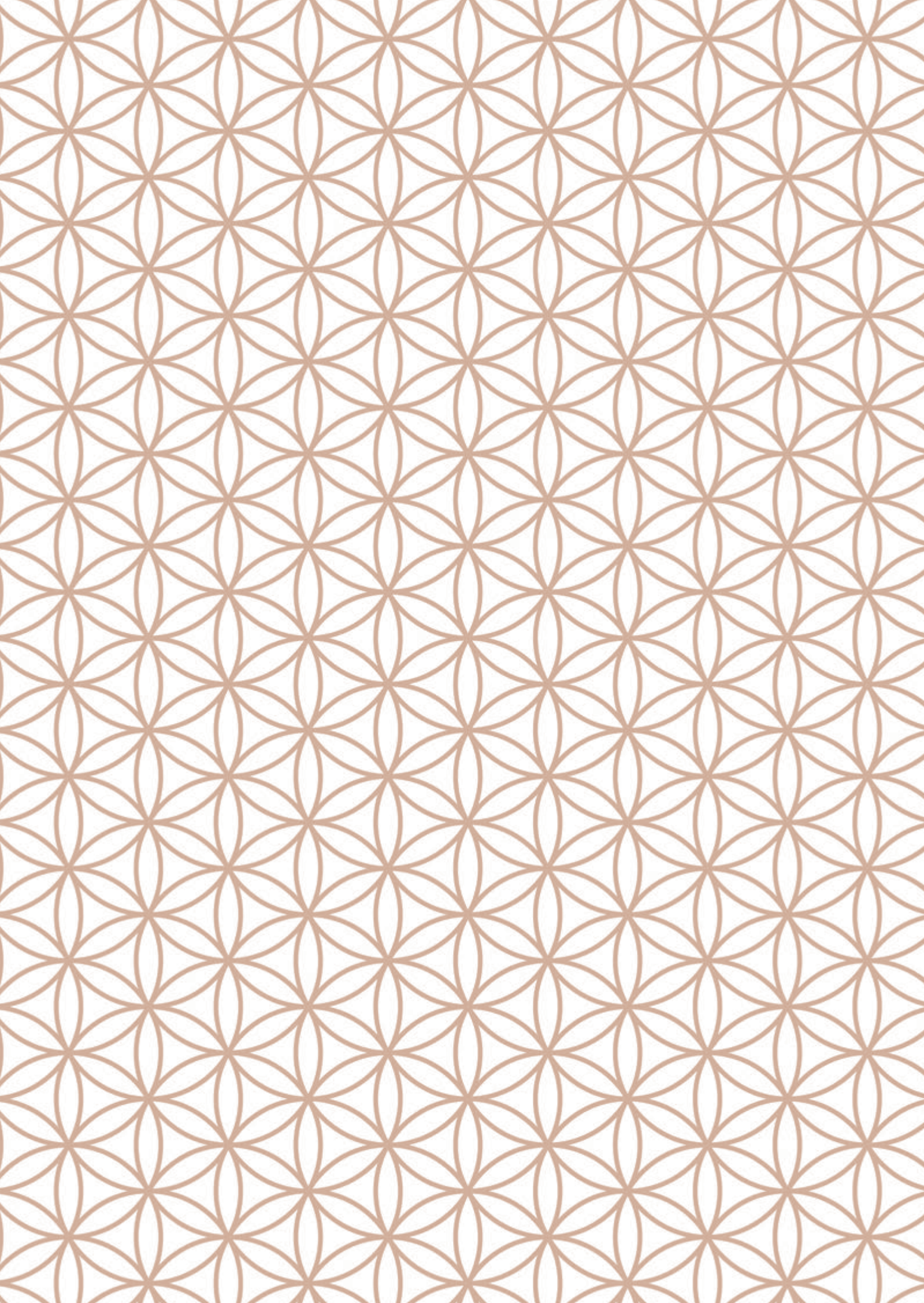
Lonnie D. Kliever, ph.d.
Professor for religiøse studier
Southern Methodist University
Dallas, Texas, USA
24. januar 1995

TROVÆRDIGHEDEN *af*
FRAFALDNES VIDNEUDSAGN
OM
NYRELIGIØSE BEVÆGELSER

TROVÆRDIGHEDEN AF FRAFALDNES VIDNEUDSAGN
OM NYRELIGIØSE BEVÆGELSER

INDHOLD

I.	Faglig baggrund	1
II.	Opgave	2
III.	Apostasi i fortiden	3
	III.I. Apostasi i hellenistisk judaisme	4
	III.II. Apostasi i hedenske religioner	4
	III.III. Apostasi i den kristne kirke	4
IV.	Apostasi i nutiden	6
	IV.I. Forskellige måder at gå sin vej på	6
	IV.II. Taktik for genindtræden	8
V.	Konklusioner	9

Lonnie D. Kliever, ph.d.
Professor i Religiøse Studier
Southern Methodist University
Dallas, Texas, USA
24. januar 1995

TROVÆRDIGHEDEN *af* FRAFALDNES VIDNEUDSAGN OM NYRELIGIØSE BEVÆGELSER

I. FAGLIG BAGGRUND

Jeg fik en Bachelor of Arts *magna cum laude* i psykologi fra Hardin-Simmons Universitet i 1955. Jeg færdiggjorde Master of Divinity *cum laude* på Union Theological Seminary of New York i 1959. Jeg fik doktorgrad i filosofi, religion og filosofi fra Duke University i 1963.

Jeg har tidligere været fakultetsansat på Det Filosofiske Fakultet ved University of Texas i El Paso fra 1962-65, stigende i graderne til docent, i Det Religiøse Fakultet på Trinity University i San Antonio fra 1965-69, på Fakultetet for Religiøse Studier ved University of Windsor i Ontario, Canada, fra 1969-75, stigende i graderne til professor. Siden 1973 har jeg beklædt en stilling som professor i religiøse studier ved Southern Methodist University og var dekan på Fakultetet for Religiøse Studier fra 1975-86 og fra 1993 til nu.

Jeg har længe været medlem med godt renommé i American Academy of Religion, Society for the Scientific Study of Religion, American Theological Society, Canadian Society for the Study of Religion, Canadian Theological Society, Council on the Study of Religion, og jeg har beklædt et nationalt embede, været formand for faglige komitéer eller været med i redaktionelle bestyrelser i de fleste af disse faglige foreninger.

Jeg er religions- og kulturfilosof med speciel kompetence i religioner i moderne tid. Som sådan beskæftiger jeg mig primært med de skiftende former for religiøs tro og praksis i både primære og nyere religiøse bevægelser, da disse ældre og nyere religioner responderer

på udfordringerne og forandringerne i det moderne liv. Jeg underviser regelmæssigt på mange forskellige kurser på universitetsstuderende- og kandidat-niveauer i komparative, filosofiske og samfundsvidenskabelige studier af religion på Southern Methodist University. Jeg viderefører også et vedvarende forskningsprogram og publikation indenfor mit speciale; jeg har udgivet fem bøger om nye religiøse tanker med titlen *Radical Christianity* (1968), *H. Richard Niebuhr* (1977), *The Shattered Spectrum* (1981), *The Terrible Meek: Essays on Religion and Revolution* (1987), og *Dax's Case: Essays in Medical Ethics and Human Meaning* (1989) såvel som utallige artikler i førende videnskabelige tidsskrifter som *Harvard Theological Review*, *Journal of Religion*, *Journal of the American Academy of Religion*, *Studies in Religion*, *Religion in Life*, *Religious Studies Review* og *Journal for the Scientific Study of Religion*.

Som specialist i nye religioner har jeg foretaget en omfattende videnskabelig undersøgelse af Scientologi Kirken. Jeg har læst de fleste af de større teoretiske tekster skrevet og udgivet af L. Ron Hubbard, gennemgået mange af de tekniske og administrative bulletiner udarbejdet af Hubbard og kirkens administrative og kirkelige officerer, og undersøgt repræsentative eksempler på uddannelsesmanualer brugt af undervisere og studerende på forskellige kurser, der tilbydes af Kirken. Jeg har også læst et antal journalistiske og videnskabelige studier af Scientologi Kirken. Desuden har jeg har talt med praktiserende scientologer, og besøgt deres kirke på 46th Street og Celebrity Center på 82nd Street, New York City, deres Flag Service Organisation i Clearwater, Florida, og deres Celebrity Center, Dallas.

II. OPGAVE

Jeg er af Scientologi Kirken blevet bedt om at give en sagkyndig udtalelse om to almene spørgsmål: (1) Forekomsten af frafald i nyreligiøse bevægelser og (2) Troværdigheden af frafaldnes redegørelser om deres tidligere religiøse anskuelser og praksisser. Disse to spørgsmål er af afgørende betydning for en passende forståelse af nyreligiøse bevægelser, fordi sådanne frafaldne ofte udpeges som pålidelige informanter omkring deres tidligere anskuelser og praksisser i mediernes fremstilling og endog i videnskabelige studier af ikke-traditionelle religiøse bevægelser. Desuden har et begrænset antal frafaldne indgivet klagesager om skadeserstatning, anklager på forskellig vis deres tidligere religiøse samfund for vildledende og strafbare praksisser eller fysisk og emotionel tvang. Efter tur har disse individuelle procederende parter ofte tjent som ekspertvidner i andre sager, der var lagt an mod nye religioner enten gennem myndigheder eller af fjendtlige systemkritikere.

Den specielle opmærksomhed, medierne giver frafaldne fra nyreligiøse bevægelser og deres tilflugt til domstolene for påstået skade lidt i hænderne på deres tidligere religiøse gruppe, omfatter et dybtgående skift i den offentlige holdning overfor og behandling af frafaldne i dette århundrede. I fortiden blev frafaldne ligefrem fordømt for at opgive deres tro. Den straffende handling der, af den forkastede religiøse gruppe, blev taget overfor den frafaldne, blev så sandelig ofte forstærket af statens magt. I sammenligning er frafaldne i de sidste år mere tilbøjelige til at tage straffeaktion imod den religiøse gruppe, nogle gange med støtte i loven. Frafaldne fra nyreligiøse bevægelser ses ofte som ofre snarere end vendekåber som følge af de bitre negative historier, de fortæller om deres religiøse fortid. Men spørgsmålet står tilbage, om disse frafaldnes beretninger er pålidelige rapporter om deres tidligere religiøse forbindelser og aktiviteter.

Scientologi Kirkens særlige interesse i spørgsmålet om frafaldnes pålidelighed er baseret på den kendsgerning, at den har været mål for medie-”afsløringer” baseret på frafaldne samt civile retssager. I foregribelse af den fulde afhandling der følger, er jeg overbevist om, grundet min egen faglige uddannelse og videnskabelige forskning, at den frafaldne ikke *ukritisk* bør accepteres af massemedierne, det akademiske samfund, retssystemet eller myndighederne, som en pålidelig kilde til information om nyreligiøse bevægelser. Den frafaldne skal altid betragtes som et individ, der er disponeret for at give en forudindtaget beretning om de religiøse anskuelser og praksisser, hans eller hendes tidligere religiøse forbindelser og aktiviteter havde.

III. APOSTASI I FORTIDEN

Ordet ”apostasi” (frafald) er en bogstavret oversættelse af det græske *apostasia*, som oprindeligt betegnede oprør eller løsrivelse. Dets religiøse brug betegner den overlagte opgivelse af ens egen religion. Apostasi er nøje forbundet med kætteri, hvor afvisningen af ortodoks for heterodokse anskuelser og praksisser indenfor en given religion ses som en kategorisk fornægtelse af sand religion. Apostasi skal som sådan forstås som en offentlig snarere end en privat hændelse. Apostasi er ikke et spørgsmål om privat religiøs tvivl eller bortfaldne religiøse praksisser. Apostasi er en offentlig fornægtelse og fordømmelse af ens tidligere religiøse anskuelser og praksisser. Den frafaldne opgiver ofte en religion til fordel for en anden, men vil måske fuldstændig fornægte religion.

III.I. APOSTASI I HELLENISTISK JUDAISME

De gamle israelitter, som igen og igen faldt tilbage til den religion og kultur med flerguderi, hvorfra de dukkede op, fordømmes på det kraftigste i den hebraiske Bibel for deres nationale frafald. Men de første handlinger med individuel apostasi opstod under Antiochus Epiphanes regeringstid (ca. 175-164 f.v.t.), da mange jøder blev tvunget af denne hedenske kejser til at fornægte deres dyrkelse af Gud til fordel for græske guder. En lidenskab for hellenistisk kultur havde alvorlig virkning på jødisk religion og kultur indtil Makkabæeroprøret, som lykkedes med at genoprette jødisk lov og jødisk nationalisme. Sporadisk apostasi fortsatte, men sådan opgivelse af jødisk lov blev mødt med den skarpeste fordømmelse indenfor det jødiske samfund.

Under senere romersk styre blev jøderne tilladt at praktisere deres religion frit under et jødisk tetrarkis symbolske politiske styre. Sekteriske bevægelser blomstrede i denne periode, ingen mægtigere end den kristne bevægelse som med tiden skilte sig helt ud fra judaismen. Sekteriske personer og kristne blev dømt som frafaldne. Hertil kommer at en sådan apostasi blev fordømt i politiske såvel som religiøse udtryk, for blandt jøderne var religion og borgerret smeltet sammen. Apostasi blev set som en forbrydelse mod staten såvel som en synd mod Gud. Den frafaldne blev nægtet både frelse og borgerret.

III.II. APOSTASI I HEDENSKE RELIGIONER

I almindelighed var idéen om eksklusivitet fremmed for græske og romerske religioner med deres polyteistiske natur. De hedenske kulturer ekskluderede ikke medlemmer, der rettede sig efter rivaliserende religiøse traditioner eller filosofiske kredse. Men ofte blev guderne i de hedenske religioner officielt anerkendt af de borgerlige myndigheder og identificeret med statens trivsel. I sådanne tilfælde blev opgivelsen af politisk sanktionerede religioner mødt med offentlig kritik og endog statssponseret forfølgelse. I det østlige Grækenland blev kristne anklaget for ateisme, fordi de afviste folkets guder. I det vestlige Romerrige, blev kristne anklaget for at opgive deres forfædres religion. På begge anklager blev de tidlige kristne, som nægtede at respektere de borgerlige guder, fordømt og ofte forfulgt for oprør mod staten. Kort sagt, apostasi blev kun et problem i hedenske samfund, når dets nedarvede skikke eller dets borgerlige guder blev vraget.

III.III. APOSTASI I DEN KRISTNE KIRKE

Mange tidlige jødiske og hedenske konvertitter til kristendommen fortsatte med at overholde jødisk rituel lov eller at deltage i hedenske religiøse festivaler. I begyndelsen blev vedholdenheden af gamle religiøse skikke ikke betragtet som apostasi. Apostasi blev først et klart spørgsmål, da den kristne kirke havde skilt sig ud fra jødiske og gnostiske former for kristendom. Allerede i Det Nye Testamente forbindes apostasi med de falske lærere og profeter, hvis opdukken vil signalere den apokalyptiske afslutning på tidsalderen. I de tidlige århundreder var apostasi stort set et internt

problem, da ortodoks kristendom skilte sig fra kætterske og skismatiske bevægelser. Men med Konstantins omvendelse blev apostasi en borgerforseelse, strafbar ifølge lov. Således begyndte mere end tusind års gensidigt samarbejde mellem kirke og stat. Staten brugte sværdets magt til at beskytte kirken mod apostasi, og kirken brugte skriftens magt til at beskytte staten mod oprør. Frafaldne blev frataget deres borgerrettigheder såvel som deres religiøse rettigheder.

Den åbne opgivelse af kristendommen var sjælden, hvor båndet mellem kirke og stat var fast, men selv de frafaldnes skjulte bevægelser blev aktivt undertrykt. Tortur blev brugt rigeligt til at fremtvinge tilståelser og til at tilskynde til afsværgelser. Frafaldne og skismatikere blev ekskommunikeret fra kirken og forfulgt af staten.

Apostasi i stor stil skete også i den kristne historie. Den såkaldte ”Store Splittelse” mellem østlig ortodoksi og vestlig katolicisme i det 8. århundrede markerede den første store opdeling indenfor kristendommen, hvilket resulterede i fælles ekskommunikation. Den protestantiske reformation i det 16. århundrede gjorde yderligere kristne uenige med kristne. Hver sektersk gruppe påstod at have genvundet den autentiske tro og praksis i det Nye Testaments Kirke, hvorved rivaliserende versioner af kristendom forvistes til statussen apostasi.

Desuden brugte de protestantiske kirker, som kunne glæde sig over territorial monopol, våbnene religiøs ekskommunikation under mandat og politisk sponseret forfølgelse mod rivaliserende fordringshavere til autentisk kristendom. Kun med slutningen af religionskrigene og vedtagelsen af påbud om tolerance ophørte den slags aktiv politisk undertrykkelse af apostasi. Formelle og uformelle religiøse sanktioner blev stadig pålagt, som rangerer fra ekskommunikation og at gøre nogen arveløs til at censurere og sky nogen som pesten.

Som dette korte overblik viser, har fordømmelsen af frafaldne fungeret som en ”legitimationsstrategi” for alle de religioner i fortiden, som kom med eksklusiv-påstande om at være den eneste religion, der besidder den korrekte religiøse tro og praksis. I nationale og territoriale rammer, hvor politiske og religiøse loyaliteter var slået sammen, blev juridiske såvel som religiøse sanktioner pålagt mod apostasi. Den frafaldne blev frataget borgerret såvel som frelse. Som sådan blev den frafaldne set på som en leverandør af falskhed og umoralskhed, som truede det religiøse samfunds renhed og stabiliteten i den politiske orden.

Apostasi blev mindre og mindre et problem i den moderne verden, i takt med at religiøse traditioner blødgjorde deres dogmatiske krav, og fordi sekulariserede samfund skilte sig af med religiøs støtte. Accepten af religiøs pluralisme og privatisering af religiøs tro i dette århundrede, stort set frigjort fra det juridiske og religiøse had til de frafaldne, de personer der ændrede deres

religion. Ganske vist bibeholder den romerskkatolske kirke stadig våbenet ekskommunikation, protestantiske fundamentalister fordømmer farerne ved kætteri, og af og til kan fromme familier slå hånden af børn, der gifter sig udenfor deres tro eller konverterer til en anden religion. Men disse sanktioner medfører ikke den offentlige eller den private vægt, de engang gjorde. Det er de religiøse dogmatikeres rituelle manøvrer, som har mistet deres ubestridte autoritet i pluralistiske og ikke-religiøse kulturer.

IV. APOSTASI I NUTIDEN

I de sidste tredive år er apostasi endnu en gang blevet et emne i offentlige såvel som private kredse, selvom som bemærket ovenfor, ligner behandlingen af nutidens frafaldne ikke så meget den måde frafaldne blev betragtet på i fortiden. Siden 1960'erne er forskellige nyreligiøse bevægelser dukket op i alle moderne demokratiske samfund. Mange af disse religiøse mindretalsbevægelser kommer med "totalitære" krav til deres medlemmer, idet de kræver absolut bindende tilsagn til deres religiøse lære og fuldkommen hengivenhed til deres religiøse samfund. Andre nye religioner kræver ikke fuldkommen fordybelse af alle medlemmer i deres fælles liv og mission, dog kræver de alligevel streng overholdelse af doktrinære, etiske og rituelle standarder. Alle nye religioner rummer anskuelser og praksisser, der er i strid med mainstream-religioner. På grund af disse strenge krav er det ikke overraskende, at nogle af dem, der blev involveret, snart beslutter, at en særlig religiøs bevægelse ikke er noget for dem og går deres vej. At de går deres vej, går normalt upåagtet hen, fordi de fleste af de involverede personer betragter deres tidligere erfaring positivt, som et skridt mere på deres egen åndelige rejse.

Men i kontrast til ovenstående, blandt de, der frivilligt går deres vej, er nogle få afhoppere, der har fået et meget dårligt ry ved offentligt at angribe deres tidligere religiøse forbindelser og aktiviteter gennem pressen og ved domstolene. Som velkomne kilder til information for et publikum der både er nysgerrigt og frygtsomt mht. disse fremmede nye religioner, behandles sådanne frafaldne ofte som *celebre sager* snarere end som socialt udstødte. Men, som vi skal se nedenfor, hverken det roligt påskønnende tidligere medlem, ej heller den forurettede frafaldne fra en nyreligiøs bevægelse, der udtaler sig, kan tages som en objektiv og autoritativ fortolker af den religiøse bevægelse, han eller hun tidligere hørte til.

IV.I. FORSKELLIGE MÅDER AT GÅ SIN VEJ PÅ

Der er en udbredt misopfattelse blandt det generelle publikum, at få bortgange fra nyreligiøse bevægelser er frivillige og positive oplevelser. Billedet af nye religioner som yderst ensrettede grupper, der kontrollerer deres medlemmers tanker og handlinger gennem mange forskellige former

for ”tankecontrols”-teknikker, er dybt forankret i offentlighedens fantasi, takket være mediernes fiksering på gyserhistorierne fra tidligere medlemmer og på antikultgruppers propaganda. Selv mange tidlige lærde beskrivelser af nyreligiøse bevægelser forevige denne fejlagtige forestilling ved næsten udelukkende at basere deres undersøgelser på frafaldne, der med magt blev skilt fra deres tidligere religiøse forbindelser, enten gennem tvangsmæssig deprogrammering eller ufrivillig hospitalsindlæggelse. Men et antal nylige videnskabelige undersøgelser (f.eks. James A. Beckford, *Cult Controversies: The Societal Response to New Religious Movements*, London: Tavistock Publications, 1985, Stuart A. Wright, *Leaving Cults: The Dynamics of Defection*, Washington D.C.: Society for the Scientific Study of Religion, 1987) har klart vist, at to meget forskellige typer apostasi eksisterer, som efter tur kan koordinere to meget forskellige frafaldne-vurderinger af nyreligiøse bevægelser.

Kun en lille minoritet af frafald fra nyreligiøse bevægelser er resultatet af tvunget apostasi. Alvorlige bestræbelser på at ”redde” en given person fra en nyreligiøs bevægelse er altid startet af udenforstående. Slægtninge, der er imod en persons involvering i en ny religion, står overfor et dobbelt-problem – hvorfor den person meldte sig ind, og hvordan den person kan skilles fra den religion.

Det første spørgsmål bliver typisk besvaret med en ”hjernevask”-forklaring, hvilket derefter retfærdiggør en ”deprogrammerings”-løsning på det andet problem. Hjernevaskscenariet ”forklarer”, hvordan en konvertit til en ny religion kommer til at favne og forsvare, hvad der for den udenforstående forekommer at være sådanne absurde anskuelser og praksisser. Personen, der drejer sig om, ses som offer for forskellige psykologiske og sociologiske teknikker i tankekontrol. Givet den omstændighed at det eneste middel til at redde den person er en eller anden dramatisk form for indgriben, som vil frigøre individet fra sådan trældom. Tilflugt til tvangskidnapning og deprogrammering eller til en juridisk værgeordning og hospitalsindlæggelse retfærdiggøres, som de nødvendige midler til at redde vildledte og manipulerede tilhængere af nye religioner fra sig selv. I en eller anden form er påstande om hjernevask og retfærdiggørelser af deprogrammering grundlaget for alle sådanne ”redningsoperationer”.

Grundet deres store synlighed i medieafsløringer og retsforfølgninger mod deres tidligere religiøse forbindelser, har den slags fremtvungne forfaldne hjulpet til at fostre den polemik, der omgiver nyreligiøse bevægelser. Deres ståen til rådighed som ”kultoverlever” gør dem til varme eksempler for medierne, hvilket ofte er den eneste information om nyreligiøse bevægelser, der er til rådighed for den brede offentlighed. På dette stade i processen virker den logiske forbindelse mellem hjernevask og deprogrammering omvendt. Selve den kendsgerning, at deprogrammerings-processen ”virker”, tages som bevis af bekymrede udenforstående såvel

som nogle tidligere medlemmer, for at hjernevask-scenariet er sandt. Den pludselige og radikale ændring i deres tro og adfærd, frembragt af deprogrammering, ses som klart bevis på, at den genvundne person rent faktisk var offer, om ikke fange af en ildesindet religion. Hvad mere er, den kendsgerning, at de ”fik deres kære tilbage”, tilskynder pårørende til at hjælpe andre ”med at få deres børn tilbage” ved at offentliggøre deres historie og ved at støtte de antikultorganisationer, der støttede dem. På denne måde har en lille procentdel af frafaldne og deres ”redningsmænd” formet (eller mere korrekt forvrænget) offentlighedens opfattelse af alle afhoppere fra nyreligiøse bevægelser.

Modsat den offentlige mening er størstedelen af frafald fra nyreligiøse bevægelser et spørgsmål om frivillig apostasi. Desuden vil det klare flertal af dem, der af egen fri vilje går deres vej, tale positivt om visse aspekter i deres tidligere oplevelse. Selvom de gerne indrømmer de måder, en given religiøs bevægelse ikke kunne opfylde deres personlige forventninger og åndelige behov på, har mange frivillige afhoppere fundet måder til at redde nogle forsonende værdier fra deres tidligere religiøse forbindelser og aktiviteter.

Men der er nogle frivilligt frafaldne fra nyreligiøse bevægelser, der går deres vej dybt forbitrede og kritiske over for deres tidligere religiøse forbindelser og aktiviteter. Deres adskillelse fra en engang elsket religiøs gruppe er analogt til en forbitret ægteskabelig separation og skilsmisse. Både ægteskab og religion kræver en markant grad af engagement. Jo større engagementet er, des mere traumatisk er bruddet. Jo længere engagementet er, des mere presserende er behovet for at bebrejde den anden det mislykkede forhold. Langvarige og stærkt involverede medlemmer af nyreligiøse bevægelser, som med tiden bliver desillusioneret med hensyn til deres religion, kaster ofte al skyld på deres tidligere religiøse forbindelser og aktiviteter. De forstørrer små fejl til uhyre onder. De vender personlige skuffelser til ondsindet svigt. De vil endog fortælle utrolige usandheder for at skade deres tidligere religion. Ikke overraskende appellerer disse frafaldne ofte efter forbrydelsen til de selv samme hjernevask-scenarier, der normalt blev taget i brug for at retfærdiggøre tvangsfrigørelser fra nyreligiøse bevægelser.

IV.II. TAKTIK FOR GENINDTRÆDEN

Tvangsfrigørelse fra tidligere religiøse forbindelser og aktiviteter er kun halvdelen af processen at fornægte ens tiltro til en nyreligiøs bevægelse. Den frafaldne, det være sig frivilligt eller tvungen, står over for de mere frygtindgydende opgaver, at vende tilbage til den dominerende kultur og til at omformulere en ny identitet og verdenssyn. Tilbagevenden betyder sjældent bare at vende tilbage til ens tidligere livsstil og verdenssyn, før man melder sig ind i en nyreligiøs bevægelse. Den ”fortabte” søn eller datter vender tilbage som en forandret person, der medbringer et helt sæt erfaringer, der på en eller anden måde skal forklares og integreres i en ny psykologisk og social

situation. Denne overgang påvirkes ofte af familiesystemer, sociale netværk, religiøse grupper, uddannelsesinstitutioner, og antikultorganisationer. Ikke overraskende farver indflydelsen fra disse grupper kraftigt den frafaldnes fortolkning af tidligere religiøse aktiviteter og forbindelser.

Uanset hvilken måde de forlader det på, skal frafaldne tage hensyn til både deres tidligere omvendelse til og efterfølgende adskillelse fra en ikke-traditionel religiøs bevægelse. De får ofte den selvretfærdiggørelse de søger fra antikultorganisationer eller fundamentalistiske religiøse grupper, som begge giver dem hjernevask-forklaringerne til at efterrationalisere deres pludselige fastholdelse af og lige så pludselige opgivelse af en nyreligiøs bevægelse. Informationen, der tilvejebringes af disse grupper, er sædvanligvis yderst negativ og svært fordomsfyldt overfor organisationen, der lades tilbage. Mere præcist, disse grupper forsyner dem med et *fællessprog* til fortælling af deres historier om forførelse og frigørelse. Utallige sociologer har påpeget, at disse biografier om ”kultoverlevelse” er yderst stiliserede beretninger, som forråder indflydelsen fra lånte scenarier om fangenskab og befrielse – hver en indstuderet historie om social isolation, emotionel manipulation, fysisk afsavn, økonomisk udnyttelse og hypnotisk kontrol. Disse ”gyselige historier” tjener både til at undskylde for den enkelte frafaldne såvel som til at beskyldte den nye religion for irrationel anskuelse og umoralsk adfærd. De fodrer og former også de offentlige opfattelser af de nye religioner som farlige trusler mod religionsfrihed og civil orden. Givet denne negative presse, bliver selv de frafaldne, som ikke falder ind under den direkte påvirkning fra antikultorganisationer eller fundamentalistiske religiøse grupper, ofte påvirket af deres negative portrætter af den religion, de har forladt.

V. KONKLUSIONER

Ovenstående analyse viser klart, selvom der er en vis forekomst af apostasi i nyreligiøse bevægelser, at det store flertal af folk, der frigør sig fra disse frikirkelige religioner, ikke bærer nag mod deres tidligere religiøse forbindelser og aktiviteter. Selvom de åbent anerkender, hvordan deres religiøse behov og håb blev en skuffelse, kunne de erkende en vis positiv mening og værdi fra deres tidligere oplevelser. I modsætning til det er der et langt mindre antal frafaldne, der er dybt engageret i at miskreditere om ikke ødelægge de trossamfund, som engang krævede deres loyalitet. I de fleste tilfælde blev disse frafaldne enten tvangsmæssigt skilt fra deres religiøse samfund gennem familiemedlemmers og antikultgruppers indgriben, eller kom inden længe under påvirkning af antikultgrupper og litteratur efter deres egen frivillige afhoppet fra en nyreligiøs gruppe.

Man kan ikke nægte, at disse idealistiske og stokkonservative modstandere af de nye religioner, præsenterer et forvrænget syn på de nye religioner for offentligheden, det lærde selskab,

og domstolene i kraft af deres beredvillighed og iver efter at vidne mod deres tidligere religiøse forbindelser og aktiviteter. Sådan frafaldne handler altid ud fra et scenario, der retfærdiggør dem selv ved at flytte ansvar for deres handlinger til den religiøse gruppe. De forskellige hjernevask-scenarier, der så ofte fremmanes mod de nyreligiøse bevægelser, er på overvældende vis blevet fordømt af sociologer og religionsforskere, som intet andet end bevidste bestræbelser på at miskreditere ukonventionelle religioners anskuelser og praksisser i myndighedernes og den offentlige menings øjne. Sådan nogle frafaldne kan næppe af ansvarlige journalister, akademikere eller jurister betragtes som pålidelige informanter. Selv frivillige afhopperes beretninger, der ikke nærer uvilje, skal bruges med varsomhed, eftersom de fortolker deres tidligere religiøse oplevelse i lyset af nuværende bestræbelser på at genetablere deres egen individualitet og selvagtelse.

Kort sagt er billedet, at frafaldne fra nye religioner lever *ikke* op til standarderne for personlig objektivitet, professionel kompetence og velorienteret forståelse, der kræves af ekspertvidner.

LONNIE D. KLIEVER

Dallas, Texas

24. januar 1995

